

50 aastat tagasi

22. aprillil 1917. aastal oli Aseris nn. demokraatlik koosolek, kus kõnelesid revolutsioonilise tööliskümise tegelased Heinrich Suuder ja Johannes Heintuk Tallinnast. Räägiti tööliskümise ja talurahva võitluse ajaloost ning ametiühingute tähtsusest ja tutvustati koosolekijatele VSDTP programmi. Leiti, et Aseris on vaja ellu kutsuda ametiühingu- ja partei-organisatsioon. Koosolekult mindi ära rongkäigus, kanti oma võitluslippu ja lauldi «Marseljeesi».

Sama päeva õhtul oli tööliste sööklas Aseri VSDTP organisatsiooni asutamiskoosolek. Valiti viieliikmeline büroo, kuhu kuulus ka Võipere külast pärit 30-aastane paeveskitöoline Anton Lillakas. Büroo esmaseks ülesandeks oli liikmete värbamine. Juba samal päeval astus VSDTP ridadesse ligi 70 inimest. Ühtlasi pöörduti üleskutsega aserlaste poole: «Seltsimehed! Aseri töölised ja rahvas! Astuge kõik partei liikmeks, nii meeste- kui ka naisterahvad!»

Kui 13. augustil 1917. aastal peeti Põhja-Balti II konverents, saatis Aseri organisatsioon oma saadikuna sinna seltsimeeste usalduse pälvinud Anton Lillaka.

Aktiivsest bolševikust Anton Lillakast sai Aseri Punakaardi

üks organiseerijaid ja juhte. Kunda ja Aseri vabrikutöolistest punakaartlased olid need, kes aitasid 1917. a. novembris Rakveres võtta võimu töörahva nõukogu kätte.

26. veebruaril 1918. aastal taandus Rakverest Jõhvi Virumaa TSN Täitevkomitee ühes Kunda ja Aseri nõukogu aktiivi ja punakaartlastega, nende seas ka Anton Lillakas.

2. märtsil 1918. aastal peeti Narva kinos «Skating Rink» Narva taandunud punakaartlaste (peamiselt Kunda ja Aseri vabriku) koosolek. Seal otsustati ühineda Rakvere partisansalgaks, kelle komandöriks valiti Kunda tehase tööline, endine allohvitser Mihkel Lõbu.

Neli päeva hiljem, 6. märtsil, peeti Jamburgi raudteejaama lähedal suur koosolek, millest võtsid osa Eestist taganenud nõukogude töötajad ja punakaartlased. Seal valiti viieliikmeline komitee, kelle olule langesid salga organiseerimine ja juhtimine. Komitee koosseisu kuulusid Aseri töölised Anton Lillakas ja August Tedlo, raudteemehaanik Karl Lillepea, vana armee lipnik Georgi Andrejev ja Jõhvi jaoskonna miilitakomissar Richard Majak.

Rakvere partisansalga read

ANTON LILLAKAS —
Aseri punakaartlane, Rakvere partisansalga komitee liige.

suurenesid iga päevaga Eestist tulnud vabatahtlike võrra. Apriillikuuks saabus Jamburgi endine ohvitser August Lillakas. Anton Lillaka noorem vend, kelle veendumuste väljakujunemisel oli suur osatähtsus Anton Lillakal kui kommunistil, julgel ja otsustusvõimelisel inimesel. August Lillakas astus otsekohe Rakvere partisansalga, temast sai Rakvere partisansalga komandöri abi, kelle

sõjamehetublidusest räägivad Eestis vabastuslahingud 1918. aastal.

Eesti Tööraha Kommuuni päevil kuulus Anton Lillakas Aseri vabriku töölisnõukogu koosseisu. Nõukogu energilise töö tulemusena lõpetati Aseri vabriku ülevõtmine 1918. aasta detsembriku keskkel ja vabriku juhtimine allutati tööliste nõukogule.

I. KUSLAP